

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

Διευθύντης: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1938

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α. Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
46 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 46
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Δὲν ἀμφιβάλω ὅτι βρέθηκε κοινὸν ποῦ εἶδε εὐχάριστα τὴν ταινία, ποῦ δάκρυσε, ποῦ χειροκρότησε. Μήπως οἱ χειρότερες ξένες ταινίες δὲν εἶχαν τὴ μεγαλύτερη ἐπιτυχία; Τὸ κακὸ γούστο ἐξακολουθεῖ νὰ μᾶς κυβερνᾷ. Εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀγωγῆς μας. Εἶναι τὸ γνώρισμα ποῦ ξεχωρίζει τὴ διαφορὰ τοῦ πολιτισμοῦ. Εἶναι ἡ συνέπεια τῆς ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς νάρκης μας. Θάπρεπε λοιπὸν νὰ ἐνισχυθεῖ αὐτὴ ἢ κατὰστασιν μὲ ἔργα κακοῦ γούστου; Δὲν ἀρκεῖ τὸ θέατρο, ὅπου συγγραφεῖς μὲ ἀξιώσεις κατεβαίνουν στοὺς πῦρ ταπεινοὺς συμβιβασμοὺς, δὲν ἀρκεῖ ἡ ἐπιθεώρηση, ὅπου βασιλεύει ἡ πῦρ φτηνὴ προχειρολογία, δὲν ἀρκεῖ ὁ ἐντυπος χάρτης μὲ τὴν κατώτερη παραγωγή του; Ἦταν ἀνάγκη νὰ προστεθεῖ ν' ὁ κινηματογράφος; Πρέπει νὰ γίνῃ πανελλήνια ἡ προσπάθεια τῆς διασπορᾶς τῶν γούστων τοῦ κοινοῦ;

Τὸ κατάντημα εἶναι θλιβερό, καὶ τὸ θλιβερότερο εἶναι ὅτι ἡ συνέχεια θὰ εἶναι χειρότερη. Γιατί ἡ «Προσφυγοπούλα» θὰ χαρακτηριθεῖ ἐπιτυχία ἐμπορική, καὶ θὰ ἐνθαρρύνει κι' ἄλλους ἀνίδεους νὰ αὐτοσχεδιασθῶν σκηνοθέτες καὶ νὰ γυρίσουν νέα τερατοεργήματα. Ἡ συνταγὴ εἶναι ἔτοιμη: ἐν.μ. σενάριο μὲ φτηνὴ αἰσθηματολογία, ἕνας γνωστὸς ἠθοποιός, μιὰ γνωστὴ ντιζέζ, κι' ἑλληνικὴ γλώσσα, ποῦ νὰ τὴν καταλαβαίνει ὁ κόσμος ποῦ πηγαίνει χρόνια στὸν κινηματογράφο καὶ δὲν καταλαβαίνει λέξη. Καὶ μονάχα τὸ γεγονός ὅτι τὰ λόγια θὰ εἶναι νοητά, εἶναι ἡ μισὴ ἐπιτυχία τοῦ φίλμ. Τὴν ἄλλη μισὴ τὴν ἐξασφαλίζει ἡ συνταγὴ. Κι' ἡ ἑλληνικὴ κινηματογραφία θὰ πλουτίζεται ἔτσι μὲ χειρότερα διαιρηκῶς προϊόντα.

Γ. Ν. ΜΑΚΡΗΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Α. Π. Δελμούζου: «Ὁ σκοπὸς καὶ ἡ σημασία τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς».

Ἡ σύντομη μελέτη τοῦ κ. Α. Δελμούζου, μολονότι ἀναφέρεται σὲ θέμα ποῦ πρέπει νὰ εἶναι πάντα ἐπίκαιρο στὸν τόπο μας καὶ ν' ἀπασχολῇ ὅλους τοὺς φωτισμένους, ὅσους ἔχουν καταλάβει πόσες παρεξηγήσεις μῖς κυβερνοῦν καὶ πόσο μποροῦν τὰ Πανεπιστήμιά μας, μὲ τὶς Φιλοσοφικὲς Σχολὰς τους, νὰ βοηθήσουν γιὰ τὴ δημιουργία πραγματικῆς ἑλληνικῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἔρχεται σὲ μιὰν ἀπὸ τὶς πῦρ κατάλληλες, ἢ ἀκριβέστερα, σὲ μ' ἀπὸ τὶς πῦρ κρίσιμες στιγμῆς. Ὁ ἔορτασμός τῶν σημαντικῶν ἑκατονταετηρίδων — Πανεπιστημίου, Πολυτεχνείου, Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας — δὲν εἶναι, στὴ βαθύτερῃ του ἐννοια, παρὰ στιγμὴ ἀπολογισμῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡ μεγάλη κρίση ποῦ περνᾷ ὁ κόσμος ὀλόκληρος, ἠθικὴ καὶ ὑλική, δίνει ἀκόμα μεγαλύτερη σοβαρότητα στὴ στιγμὴ αὐτῆ τῶν ἀπολογισμῶν. Οἱ ἀμφιβολίες πυκνώνονται παντοῦ. Τὰ αἰτήματα τῆς σημερινῆς γενεᾶς, ποῦ ἔχει τὴν τιμὴ ἀλλὰ καὶ τὴ μεγάλη εὐθύνη ν' ἀναλάβῃ μιὰ κάθαρση ἀπὸ τὶς ὀδυνηρότερες, γενικὴ καὶ εὐεργετικὴ, γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, γί-

νονται περισσότερο καὶ ἀπαιτητικώτερα. Τὸ πνεῦμα καλεῖται νὰ προσφέρῃ θετικώτερες ὑπηρεσίες. Πρέπει νὰ ἐξηγηθοῦμε καὶ νὰ συνεννοηθοῦμε μεταξύ μας καλύτερα. Ν' ἀναγνωρίσουμε λάθη καὶ νὰ καθορίσουμε σκοποὺς. Ν' ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ προλήψεις καὶ νὰ πατήσουμε στερεά, μὲ τὰ δυὸ μας πόδια, στὴ γῆ. Κάθε μας πράξη, κάθε μας σκέψη, νὰ ἐπιδείξῃ μιὰ ἐξάρτηση, ἄλλοτε ἄμεση καὶ ἄλλοτε ἔμμεση, ἀπὸ μιὰ κεντρικὴ ἰδέα, γενικὴ καὶ καθαρὴ, ποῦ νὰ γίνῃται ὁ συνδετικὸς κρίκος τῶν πῦρ ἀναιμοίων προσπαθειῶν καὶ νὰ εἶναι ἡ φιλοσοφημένη ἀντίληψη τοῦ παρόντος. Μέσα σ' αὐτὴ τὴ φιλοσοφημένη ἀντίληψη τῆς σημερινῆς ζωῆς ἔχει τὸ ρόλο τῆς, πρῶτο μέσο στοὺς πρώτους, ἡ Πανεπιστημιακὴ Σχολή, ποῦ ὅσο κι' ἂν φαίνεται ἀποτραβηγμένη ἀπὸ τὴν ἐπικαιρότητα καὶ περιορισμένη στὴ μελέτη τῶν κειμένων, βρῖσκεται πλάι στὴν τρέχουσα πραγματικότητα, μὲ τὶς κατευθύνσεις ποῦ δίνει, μὲ τὰ συνθήματα ποῦ ἐξαπολύει, μὲ τοὺς ψυχικοὺς καὶ πνευματικοὺς κόσμους ποῦ διαμορφώνει κι' ἔπειτα τοὺς σκορπίζει σὲ κάθε χώρα καὶ σχηματίζει μ' αὐτοὺς ἕνα πλέγμα, ἀπ' ὅπου καμμιά ψυχὴ καὶ καμμιά σκέψη δὲν μπορεῖ νὰ ξεφύγῃ: ὁ ἕκτα δευτικὸς λειτουργός, αὐτὴ ἡ μεγάλη ἐθνικὴ δύναμη, εἶναι δημιούργημα τῆς ἀπόστολῆς τῆς, συνέχεια τῆς διδασκαλίας τῆς στὴ μεγάλη μᾶζα. Καὶ τὴ θέση ἀκριβῶς τῆς Πανεπιστημιακῆς Σχολῆς, ποῦ ἔχει τόση ἐπίδραση, ἔρχεται ὁ κ. Δελμούζος νὰ ἐξετάσῃ μὲ τὴ σύντομη μελέτη του.

Εἶναι, φυσικὰ, περιττὸ νὰ πῶ ὅτι ὁ κ. Δελμούζος καὶ στὴν ἐξετάση τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πνευματικοῦ ζητήματος, ποῦ δὲν εἶναι οὔτε στενὰ παιδαγωγικό, οὔτε ἀπλὰ γλωσσικό, μένει ὁ φωτισμένος καὶ ἰσορροπημένος δημοτικιστὴς, ποῦ δὲν ἔπαυε ποτὲ νὰ βλέπῃ οὐσία περισσότερο παρὰ τύπους στὸ γλωσσικὸν ἀγῶνα. Ἀλλωστε φτάνει νὰ προσέξῃ κανεὶς τὸν ὄρισμό τοῦ ἐπιστήμονα, ὅπως τὸν δίνει ὁ κ. Δελμούζος στὴν ἀρχὴ τῆς μελέτης του, γιὰ νὰ καταλάβῃ ἀπάνω σὲ τί ζωντανὲς ἀρχές θὰ στηρίξῃ παρακάτω τὴν ἀποστολὴ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς. «Ὅταν εἶπα παραπάνω—ἐξηγεῖ—ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς εἶναι νὰ μορφώσῃ ἐπιστήμονες, δὲν ἐννοοῦσα ἀνθρώπους ποῦ κατέχουν τὴν τεχνικὴ τῆς ἐργασίας καὶ τὶς συστηματικὲς γνώσεις μιᾶς ἐπιστήμης σὰν κάτι ἐξωτερικό, ποῦ μαζεῦουν ἀκούραστα κι' ἐπίμονα ὑλικὸ καὶ τὸ βάζουν σὲ τάξη δουλεύοντας ἀπὸ συνήθεια ἄψυχα καὶ μεθοδικά, ἀνθρώπους δηλαδὴ μηχανές. Οὔτε ἐννοοῦσα τὸν ἄνθρωπο ποῦ ἔχει πλῆθος καὶ ποικιλώτατες ἐπιστημονικὲς καὶ ἄλλες γνώσεις, τὸν ἐγκυκλοπαιδιστὴ ποῦ τὰ ξέρει ὅλα, ποῦ τὸ ἐνδιαφέρον του σκορπιέται στὴν πολυγνωσία, ἰκανοποιεῖται καὶ ξεθυμαίνει μ' αὐτὴ, τὸν ἀνθρωπο-ἄθροισμα. Τέτοιοι ἄνθρωποι δὲν εἶναι κἂν μορφωμένοι. Ὁ ἀληθινὸς ἐπιστήμονας κατέχει πραγματικὰ τὶς μεθόδους τῆς ἐπιστήμης του, τὶς βασικὲς τῆς ἐννοίας καὶ ἀρχές, τὶς ἀπαραίτητες συστηματικὲς γνώσεις καὶ τὰ κύρια προβλήματα τῆς, τὰ κατέχει ἔτσι ποῦ εἶναι ὄργανα τοῦ πνεύματός του, τῆς ὁρμῆς του. Τέτοιοι ἄνθρωποι

ἔχει δουλέψει ψυχὴ καὶ μυαλό με τὴν ἐπιστήμη του καὶ εἶναι ποτισμένος με τίς ἀξίες της. Δὲν εἶναι ἄθροισμα, παρὰ ἔχει ἓνα ὀργανικὸ κέντρο στὴ ζωὴ του, κέντρο πού γύρω σ' αὐτὸ ἔχει ὀργανωθῆ ὅλος ὁ ψυχικὸς του κόσμος, παρουσιάζει «ἓνα ὀργανωμένο σύνολο ἀξιών γύρω σὲ μιὰ κυρίαρχη ἀξία», τὴν ἀξία τῆς ἐπιστήμης του. Δουλεύοντας σ' αὐτὴ καὶ γι' αὐτὴ, πηγαίνει ὀλοένα βαθύτερα καὶ ἀπλώνεται πλατύτερα, καὶ σὲ ἄλλες ἀξίες τοῦ πολιτισμοῦ ἀνάλογα με τὴ δύναμή του. Κυρίαρχη πνευματικὴ του λειτουργία εἶναι ὁ ἐπιστημονικὸς τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι, ἡ ἐπιστημονικὴ σκέψη, καὶ αὐτὴ καθορίζει γενικὰ τὴ στάση τοῦ πνεύματός του, ὄχι μόνο στὰ προβλήματα τῆς ἐπιστήμης του, παρὰ σὲ ὅλη τὴ ζωὴ καὶ τὰ προβλήματά της. Παντοῦ τὸν ξεχωρίζει τὸ «ἐπιστημονικὸ ἦθος», τὸ «ἐπιστημονικὸ φρόνημα», ἡ τάση, ἡ ὁρμὴ γιὰ γνώση, γιὰ ἀντικειμενικότητα καὶ ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια εἶναι σκοπὸς τῆς ζωῆς του, καὶ ἄνθρωπος με τέτοιο ἰδανικὸ δὲν εἶναι κἀτι κλειστό καὶ τελειωμένο, παρὰ ὀλοένα καὶ γίνεται, ὀλο καὶ καλύτερα ὀργανώνει τὸν ψυχικὸ του κόσμον καὶ ὀλο καὶ πλατύτερον ἀνοίγει γύρω του τὸν ὀρίζοντα. Πρόκειται λοιπὸν γιὰ ἄνθρωπον πνευματικὸ με ἀνώτερον ἰδανικὸ ζῶης.» Βάση δηλαδὴ κάθε ἐργασίας ἐπιστημονικῆς θεωρεῖ ὁ κ. Δελμούζος τὴ βαθειὰ καὶ οὐσιαστικὴ πνευματικὴ καλλιέργεια. Ἐὰν ὀμως ἡ καλλιέργεια αὐτὴ εἶναι ἀπαραίτητη σὲ κάθε ἐπιστήμονα, δὲν μπορεῖ παρὰ ν' ἀποτελῆ τὴν κυριώτερη προϋπόθεση γιὰ τὴ συγκρότηση τοῦ φιλολόγου, τοῦ ἀποφοίτου τῆς Σχολῆς, ὅπου «περισσότερον παρὰ σὲ κάθε ἄλλη δουλεύεται ὁ πολιτισμὸς μας σὲ σπουδαιότατες ἐκδηλώσεις του», ἀλλὰ καὶ νὰ δίνη στὴ Σχολὴ αὐτὴ προορισμό, πὸν τὸν καθορίζει ἡ πιὸ πλατεῖα καὶ ἡ πιὸ ἠθικὴ ἀντίληψη γιὰ τὰ καθήκοντα τῶν ἐπιστημόνων ἀπέναντι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

Μέσα στις ὑποχρεώσεις τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοποθετεῖ πολὺ σωστά ὁ κ. Δελμούζος τὴν ἐξέταση μερικῶν σπουδαίων προβλημάτων πὸν ἀντιμετωπίζει ἢ ἀντιμετώπιζε ὡς χιτὲς κι' ἔλυσε λίγο-πολύ ὁ νέος ἑλληνισμὸς: τῆς ἀρχαιότητος, τῆς παραδόσεως, τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος. Καὶ ὁ καθένας μαντεύει με τί καθαρὴ σκέψη ἐξετάζει τὰ προβλήματα αὐτά, — με τὸ θάρρος ἀλλὰ καὶ με τὴν πραγματικὴ σοφία πὸν τὰ εἶδε ὁ δηματικισμὸς, ἀπάνω καὶ σιουὲς πιὸ μεγάλους φανατισμούς του καὶ σιὰ πιὸ ἐπικίνδυνα παραπατήματά του. Ἐνα ἓνα, ἀπλά καὶ πειστικά. Κι' ἂν ἡ λεπτομερειακὴ συζήτηση γύρω ἀπὸ τὸ καθένα θὰ μᾶς ἔφερνε πολὺ μακρυνά, οἱ σκέψεις του γιὰ τὸ χαρακτῆρα τῶν ἐπιστημόνων μᾶς ἐπιβάλλουν νὰ σταθοῦμε καὶ νὰ τίς προβάλλουμε σὺν ἓνα ὀρατο κήρυγμα, πὸν δὲν πρέπει νὰ βρῆ κλειστὲς τίς ψυχές: «Τὸ κύριο ἔργο τῶν πανεπιστημίων εἶναι, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευνα, ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ μόρφωση τῶν φοιτητῶν. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ σκοπὸ περιέχεται σὺν κἀτι αὐτονόητο καὶ ἡ μόρφωση τῶν χαρακτῆρων. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι καμιά ἀνάγκη νὰ ξεχωρίσωμε τὸ τελευταῖον

αὐτὸ σὺν ἓνα στοιχεῖο ἰδιαίτερον καὶ ἀθύπαρχτο κοντὰ σ' ἄλλα δυὸ, τὸν ἐπιστημονικὸ δηλαδὴ καὶ τὸν ἐπαγγελματικὸ σκοπὸ. Γιατὶ ἔτσι εἶναι φόβος νὰ παραμελήσωμε τὸ κύριο πανεπιστημιακὸ ἔργο. Καὶ οὔτε χρειάζεται νὰ πάρουν τὰ πανεπιστήμια εἰδικὰ μέτρα γιὰ νὰ μορφώσουν τὸ χαρακτῆρα τῶν φοιτητῶν, ἀφοῦ ἡ σωστὴ ἐπιστημονικὴ τους ἐπαγγελματικὴ μόρφωση φέρνει μόνη της σὺν ἀναγκαῖα συνέπεια καὶ τὴ μόρφωση τῶν χαρακτῆρων. Ἡ γνώμη αὐτὴ ἔχει πολλὴ ἀλήθεια μέσα της. Γιατὶ ὅπως συνοφαινούνται οἱ ψυχικὲς λειτουργίες μεταξὺ τους, με τὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωση δὲ μορφώνονται μόνον πνευματικὲς ἰκανότητες. Πρῶτα, αὐστηρὴ λογικὴ σκέψη εἶναι ἀδύνατη χωρὶς γενρὴ βούληση ἑλομένως, συνηθίζοντας τὸ νέο στὴν πρώτη, τοῦ δυναμίζουμε καὶ τὴ δεύτερη, καὶ μ' αὐτὴ καὶ πολλὰ συναισθηματικὰ στοιχεῖα πὸν τὴ στηρίζουν ἢ τὴ συνοδεύουν. Ἐνα ἀπὸ τὰ κύρια συστατικά τῆς αὐστηρῆς σκέψης, ἡ αὐτοκυριαρχία, εἶναι ἰκανότητα ἀπαραίτητη γιὰ κάθε χαρακτῆρα. Ἐπειτα, αὐτὸ πὸν εἶπα παραπάνω «ἐπιστημονικὸ ἦθος καὶ φρόνημα» εἶναι ἀδύνατο χωρὶς τὴν τάση γιὰ ἀντικειμενικότητα, τὸ αἶσθημα τῆς εὐθύνης, τὸ αἶσθημα τῆς δικαιοσύνης καὶ τὸ ἠθικὸ σθένος. Ὅλα αὐτὰ δουλεύονται με τὴν προσπάθεια πὸν κάνει ὁ νέος γιὰ νὰ μορφωθῆ ὅσο γίνεται καλύτερα, ὅταν βέβαια τὸ πανεπιστήμιο τοῦ δίνη τὰ μέσα πὸν χρειάζονται γιὰ τὴν προσπάθειά του αὐτὴ, ὅταν ἔχη ὀργανώσει ὅπως πρέπει τὴ διδασκαλία του καὶ γενικώτερα τὴν ἐργασία του. Καὶ δουλεύονται τόσο καλύτερα, ὅσο πιὸ ἀγνὸ εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον πὸν σπρώχνει τὸ νέο σὲ μιὰ ἐπιστήμη, ὅσο περισσότερο εἶναι ἓνας νέος προωρισμένος ἀπὸ τὸ φυσικὸ του γιὰ ἐπιστημονικὲς σπουδές. Ἡ μόρφωση αὐτὴ, πὸν πηγάζει ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ φύση τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας, ριζώνει βαθύτερα καὶ πλαταίνει με τὴν καθολικὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ πανεπιστημίου, ὅταν σ' αὐτὴν ὁ φοιτητῆς ζῆ τὸ χρέος μᾶ καὶ τὴ χαρὰ τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ ἰδανικοῦ. Κι' ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους παράγοντες στὴν ἀτμόσφαιρα αὐτὴ, στὴ δημιουργία της, εἶναι τὸ παράδειγμα τῶν καθηγητῶν του πὸν τὸ ζῆ κάθε μέρα ὁ φοιτητῆς, ζωντανὸ παράδειγμα ὄχι μόνο στὴ δουλειὰ καὶ στὴν ἐπιστημονικὴ δράση, ἀλλὰ καὶ γενικώτερα παράδειγμα ἀνθρώπου πὸν ἔχει ἀφοσιωθῆ σ' ἓνα ἰδανικὸ ζῶης.»

Αὐτὰ ἀπαιτεῖ ὁ κ. Δελμούζος. Καὶ ὑπόσχεται, σὲ ἄλλη μελέτη του, νὰ ἐξετάσῃ ἂν τὰ ἐπιδιώκουν καὶ ὡς ποῖο σημεῖον τὰ πραγματοποιοῦν οἱ Φιλοσοφικὲς Σχολές τῶν Πανεπιστημίων μας.

Θὰ τὸν παρακολουθήσουμε στὸν ἔλεγχόν του.

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

NEA BIBLIA

N. P. Andriotis: «Beiträge zur neugriechischen Wortforschung». Ἀνατύπωση ἀπὸ τὴν «Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung», τόμος 65 (1938).

Γ. Ἀθάνας: «Δροσεροὶ καὶμοί». Ποιήματα. Δρ. 150. Δημητρίου Π. Πασχάλη: «Δημῶδη σίνιγματα τῆς νήσου Ἀνδρου». Ἐκδόσεις τοῦ ἐν Ν. Ὑόρκῃ συλλόγου Ἀνδριῶν «Ἡ Ἀνδρος».